

Karolína Kolmaníková

1930 - 2020

Avtorica šestindvajsetih knjig proze (romanov, povesti, kratkih zgodb) in zbirke dramskih besedil je končala učiteljske v Mariboru in doštudirala na Višji pedagoški šoli v Ljubljani iz slovenščine in nemščine. Poučevala je na osnovnih šolah v Kuzmi, Gederovcih in na Osnovni šoli II v Murski Soboti. Bila je dolgoletna mentorica Bralne značke. Objavljala je tudi v literarnih revijah. Iz nemščine je prevedla roman Martina Alwooda *Nosil sem smrt v svojem telesu*. Njen roman *Srečno, srebrna ptica* pa je bil leta 2016 preveden v angleščino in je izšel pri založbi Texture Press v ZDA. Članica Društva slovenskih pisateljev je bila od l. 1969, bila pa je tudi članica dveh literarnih društev v Nemčiji, Plesse Bovenden v Göttingenu in Paul Ernst v Würzburgu.

Njene prve knjižne objave segajo v šestdeseta leta, l. 2000 pa je izdala svoj avtobiografski roman *Ni sonca brez senc*. Tudi sicer je v študijah in spremnih besedah o njenem opusu mogoče zmeraj znova zaslediti, da je pri pisanju izhajala iz osebnih izkušenj. Tisto, kar je sama doživela, je znala preoblikovati v berljive, pogosto nape-te zgodbe. Pisala je za vse generacije. Tiste, ki šele vstopajo v življenje in katerih razumevanje zakonitosti življenja se šele začneja. Ženske, ki se zaposlijo, doživijo prvo resnejšo ljubezen in prvo razočaranje, nato pa morajo skrbeti za otroke in se same prebijati naprej. Na drugi strani so zrele, že starejše ženske, ženske z življenjsko modrostjo in izkušnjami, ki so tem prvim v veliko oporo in tolažbo. Tu so seveda tudi najstnice, še povsem neizkušene, ki zgolj iz neke trme ali predstave, da bi pri svojih letih že morale biti dovolj zrele, doživljajo trpka razočaranja in krute usode. Vendar zgodbe teh najstnic niso opisane v tonu vzvišene morale ali pedagoško dvignjene kazalca, ampak v napeti zgodbi, v kateri se mlade bralke in bralci najdejo, tudi čisto v sedanjem času. V vsakem romanu Karoline Kolmanič je mogoče najti pečat časa, v katerem je bil napisan.

Manj znano je, da je pisala tudi poezijo. Nekaj njenih besedil je bilo uglasbenih, Med njimi je najbolj znana pesem *Zemlja prekmurska*, ki jo je uglasbil Aleksander Vlaj in je obveljala kar za neuradno prekmursko himno.

Leta 2018 je bila V Pokrajinski in študijski knjižnici v Murski Soboti prvič podeljena Karolinina bralna značka, poimenovana po pisateljici. Bralna značka je namenjena odraslim z motnjami v duševnem razvoju, ki težje berejo in težje razumejo prebrano. Avtorica je gojencem pomurskih varstveno-delovnih centrov ob tem pomagala napisati tudi samostojno zgodbo z naslovom *Tu je doma ljubezen*, ki so jo nato izdali v knjigi.

Karolina Kolmanič je bila v svojem poklicu učiteljica. Šola in pedagoško delo sta bila zraščena z njo in njenim pisanjem. Naj gre za mlade učiteljice, ki prvič stojijo pred razredom ali se znajdejo na drugi šoli, pa učence, ki se zaradi različnih osebnih travm ne počutijo dobro med sošolci ali so celo sami novinci. Starši, ki doživljajo šolske uspehe in neuspehe svojih otrok, mladostniki, ki izkusijo prvo ljubezen in še marsikaj. Pomembno vlogo imajo razredniki, ki niso zgolj učitelji, ampak so v svojem poklicu primorani, da razvijejo tudi starševski čut.

Ker je zasebno življenje junakov skoraj v vseh literarnih delih tesno prepleteno s šolskim, z izjemo romanov *Marta* in *Pozabljene pomladi* ter zbirke zgodb *Njena razpotja*, naj bo ob njenem slovesu izpostavljen prav ta vidik. Ob vsaki naslovnici romana je izbranih nekaj vrstic o šolskem vsakdanu, kakor ga je videla in opisala Karolina Kolmanič.

Šola, šolsko okolje in šolske bridkosti skozi oči Karoline Kolmanič

Sonce ne išče samotne poti.

Pomurska založba, 1968

Opoldne naslednjega dne sem se odpravila v šolo. Malce me je skrbelo, saj sem se zavedala, da je moje bodoče učiteljevanje veliko odvisno ravno od prvega šolskega dne, čeprav za moje učence to ni bil prvi dan pouka. Navajeni so bili na prejšnjo tovarišico. Hotela sem se potruditi, da otroci ne bi začutili, da sem novinka.

Prišla sem v razred. Učenci so se nameslili na svojih sedežih in videla sem, kako so me začudeno gledali. Potem so mi začeli naštevati svoja imena: Tonček, Jakec, Ivan, Lojska, Metka, Mirko ...

Str. 157

Srečno, srebrna ptica.

Pomurska založba, 1972

Nato smo otroci morali iti v šolo. Čudna šola je bila to. V začetku smo samo poslušali, se nasmihali. Nekaj učencev je znalo nemško. Ti so tekli učiteljicam naproti, ko so prihajale po hribu navzgor. Mi smo stali, odmaknjeni od vsega, in bili za učitelje gotovo breme. Že zjutraj smo začeli korakati, nato smo telovadili, se učili nekaj pesmic in plesov, potem smo zopet šli domov.

Doma smo se pogovarjali o tej moderni šoli, ki je bila vsa drugačna kot prej. Naša mama je kaj kmalu spoznala, da je bolje, če delam v goricah, kot bi se sprehajala vsak dan v šolo, 'po nič'. Tudi drugi starši so menili tako. Zato smo hodili v šolo bolj poredko. Opravičiti se nismo znali; učitelji so nam slepa in zgrda nekaj dopovedovali, toda zaman.

Str. 95

Sence na belih listih.

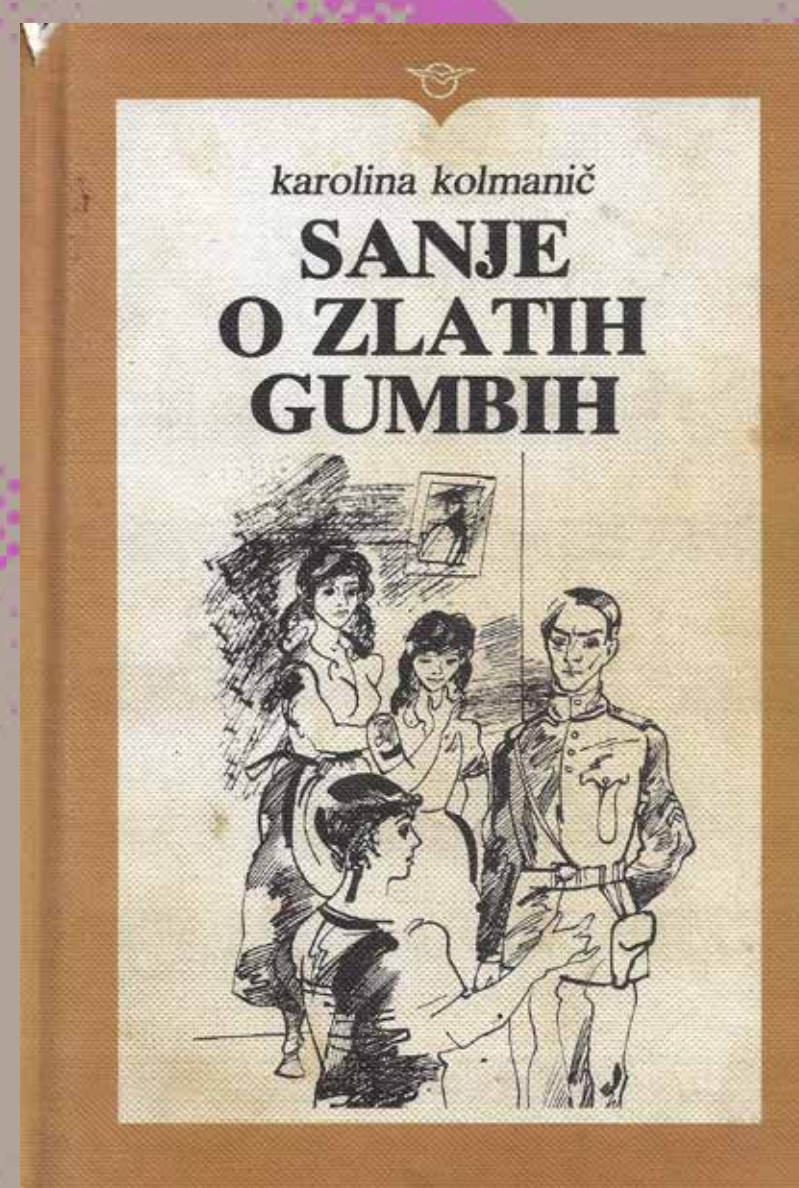
Pomurska založba, 1980

Zopet smo v šoli. V drugem polletju smo dobili nov urnik in zdi se mi, da so ponedeljki ugodnejši kot doslej. Ko smo urnik napisali, je imela razredničarka še posebno obvestilo:

»Dobili smo novega učenca. Prišel je iz Avstralije. Kar dobro govori slovensko, vendar se mu pozna, da je živel na tujem. Zato želim, da ga ne bi s čimer koli žalili, ga zasmehovali, temveč mu pomagajte.«

Že prav da nas je opozorila, vendar smo ji zamerili, da ima nas, osmošolce, še za takšne paglavce.

Str. 91

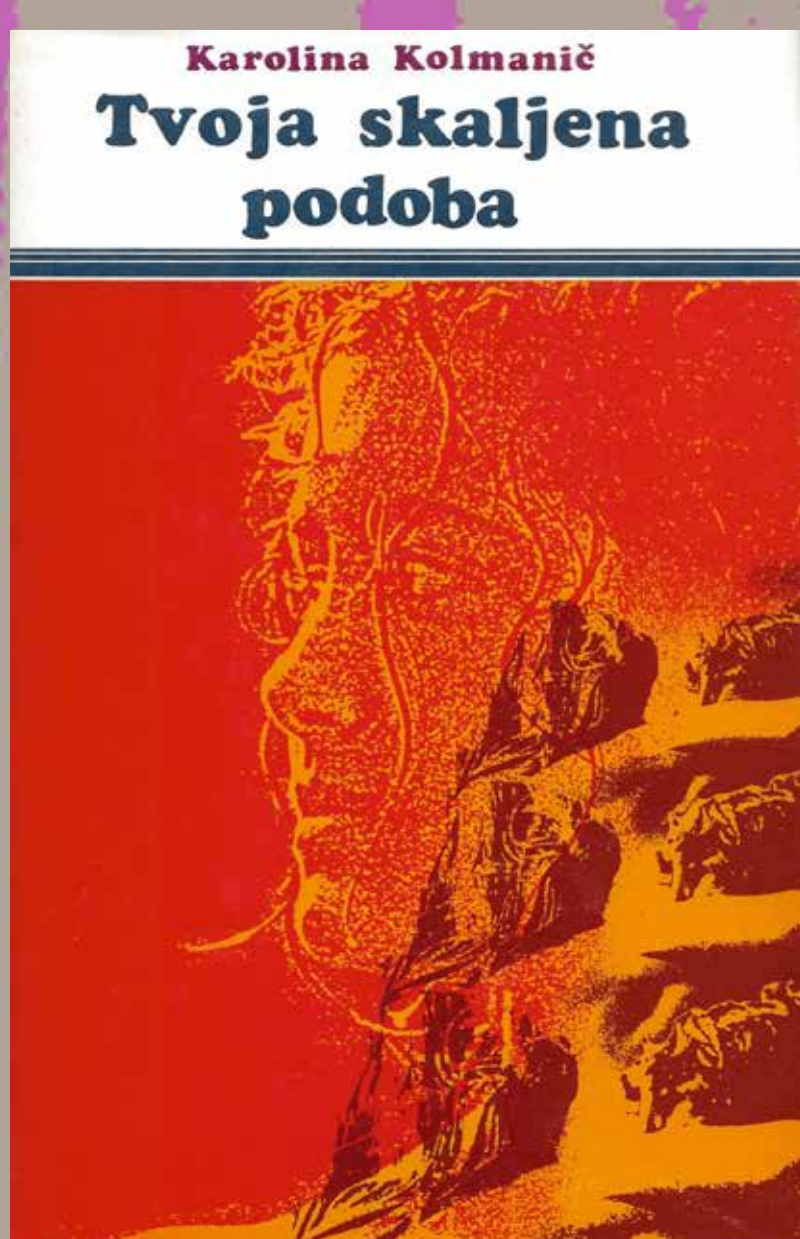

Sanje o zlatih gumbih.

Mladinska knjiga, 1983

Po razredu je završalo: »Milan, Milan!« Milan je gledal, kimal in se nasmihal. Tu so bili njegovi bivši sošolci. Kakšno srečanje! A pri nobenem ni bilo prostora. Vsi so strmeli vanj, tudi tisti novi, ki ga niso poznali. Vsak bi mu odstopil sedež, njemu, fantu v partizanskem plašču. Milan se je napotil v zadnjo klop, k neznanemu, gladko obritemu bledemu fantu, ki je gotovo že zdavnaj prerasel šolske klopi. Segel je v roko svojemu novemu sosedu.

Str. 170

Tvoja skaljena podoba.

Založba Obzorja, 1986

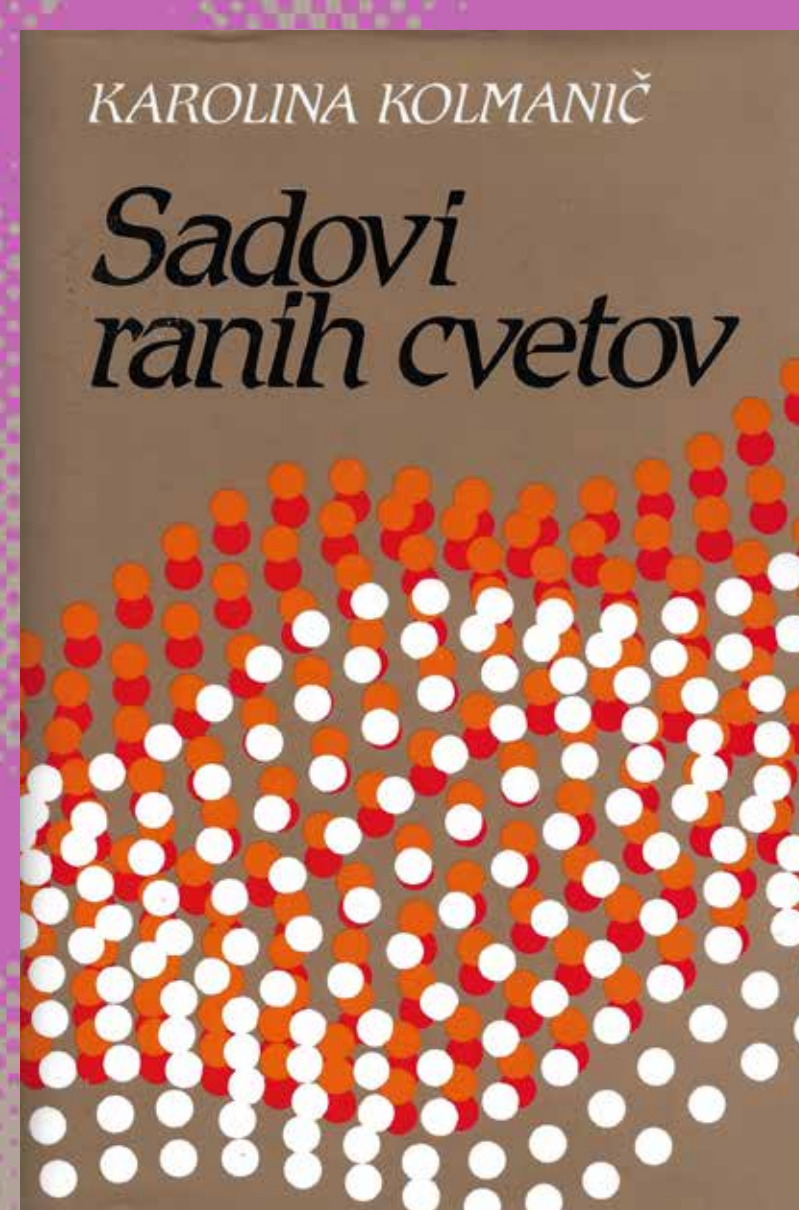
»Greva, Emil!«
»Sam bom šel.«

A sta le šla. Šolarček je koračil nekaj stopinj pred mamo. Hitreje je stopala, da bi ga stisnila za roko, se mu spravljivo nasmehnila in rekla kaj spodbudnega. Zaman. Otrok se je kdaj pa kdaj zasrl v razsvetljena izložbena okna in šel enakomerno, samozavestno.

V mami se je nekaj rahljalo in koraki so zaostajali.

Čemu vse to? Pa si je predstavljala, kako ga bo, čednega dečka, pripeljala k razredničarki in kako se bo on, njen otrok, oklepal njene roke.

Str. 13

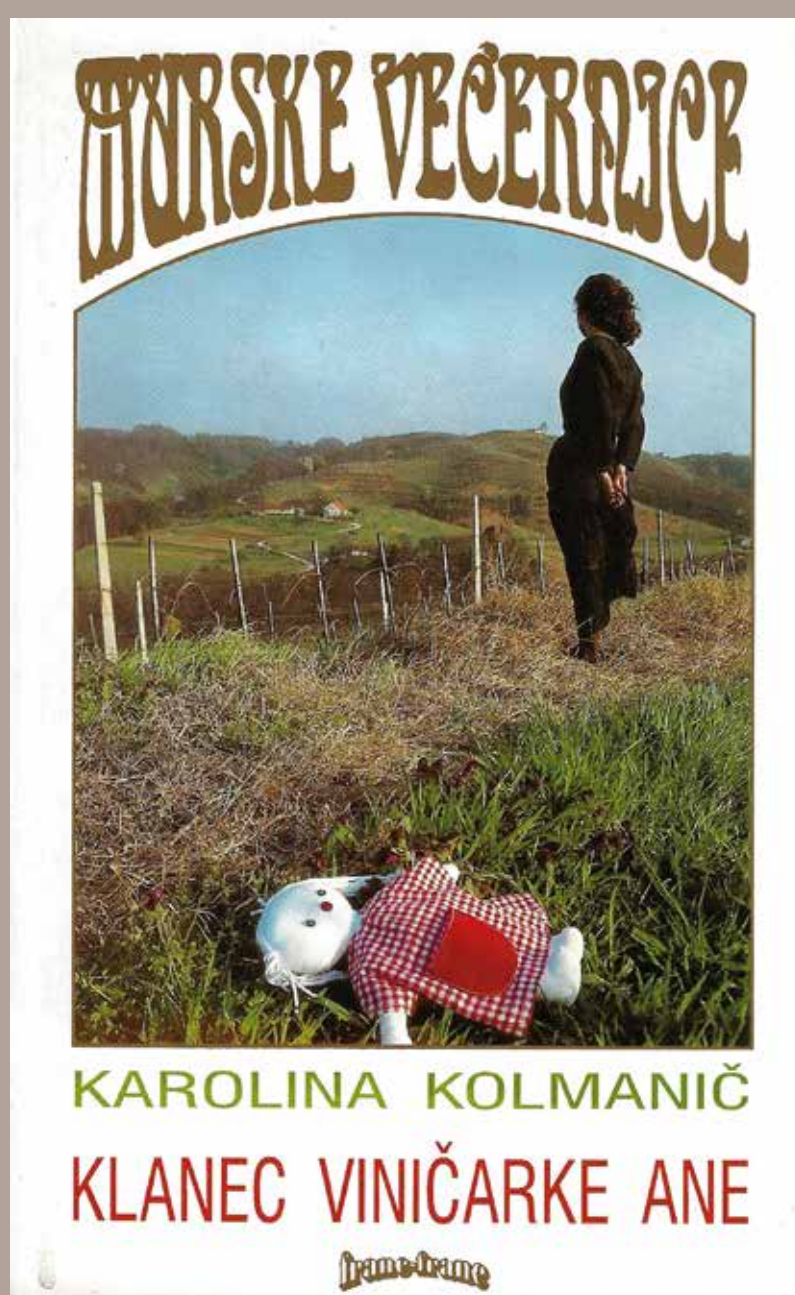

Sadovi ranih cvetov.

Založba Obzorja, 1988

Učiteljica, ženska srednjih let, je kljub strogi zunanosti skušala ljubeznivo povabiti šolarje v učilnico. Boris se je oklepal Evine roke, da se je skozi obe dlani že pretakal pot. Ker so usode prvošolcev, ko prestopijo šolski prag in se pred njimi odpre velikanski tuji prostor, najbrž na klavrnem skupnem imenovalcu, se ti znajo nekako iskati s pogledi. Tovarišica je Borisa usmerila v tretjo klop. Velike, svetle oči so begale z otroka na otroka, ki so se gnetli okoli tovarišice, saj so se starši namestili že zadaj. Za čudo, da so Dolinci tisto leto premogli le štiri prvošolce, in še ti so bili iz čisto spodnjega konca. Iz gneče se je izločil droben, temnolas deček, se dovolj korajžno približal tretji klopi in sedel na prazen stol.

Str. 37

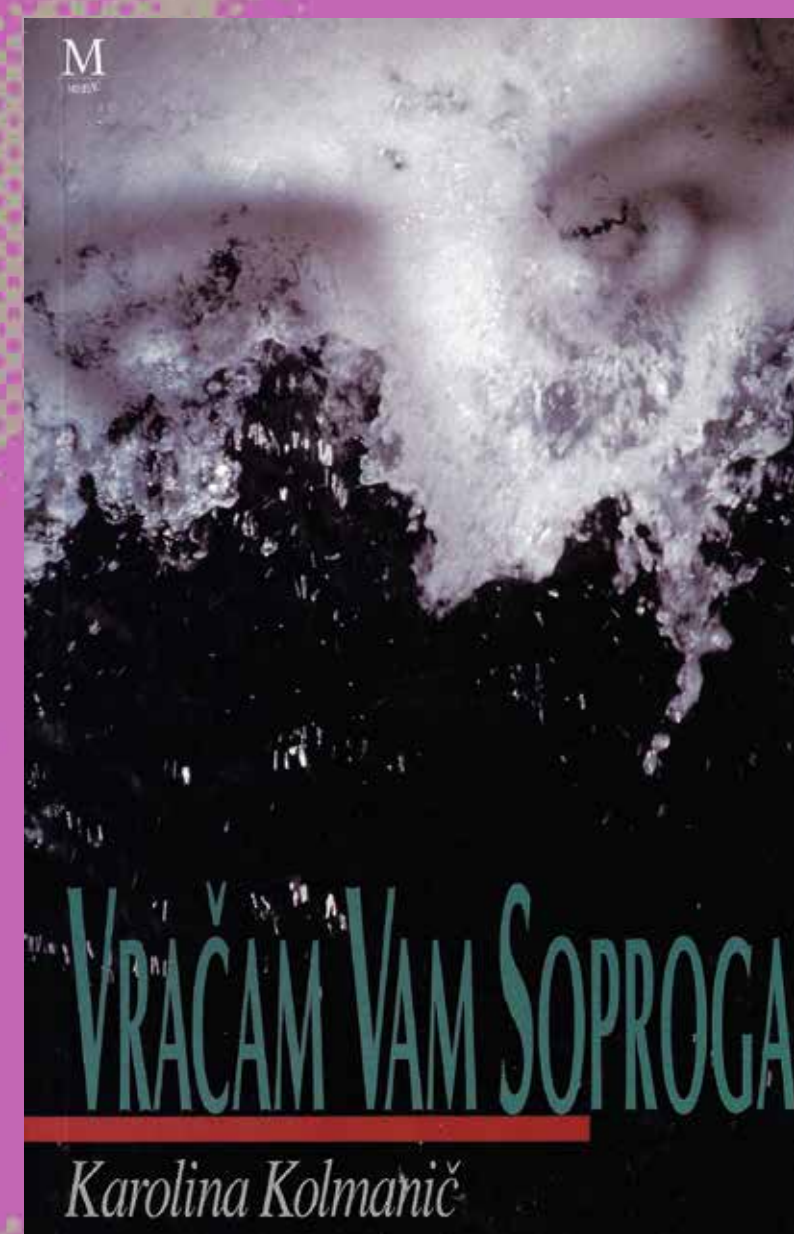

Klanec viničarke Ane.

Franc-Franc, 1992

Učiteljica je prišla Milico za roko in vlekla v razred. Vsi ustanite! Stare in nekoč zelene trisedežne klopi so v en glas zaškripale. Ker so bili tudi njej učenci novi, se je odločila, da jih bo razporedila v klopi po velikosti. Med primerjanjem je poklicala Milico, ker je poznala edino njeno ime: Milica, v četrto klop, na sredo sedi!

Str. 14 - 15

Vračam vam soproga.

Mihelač, 1993

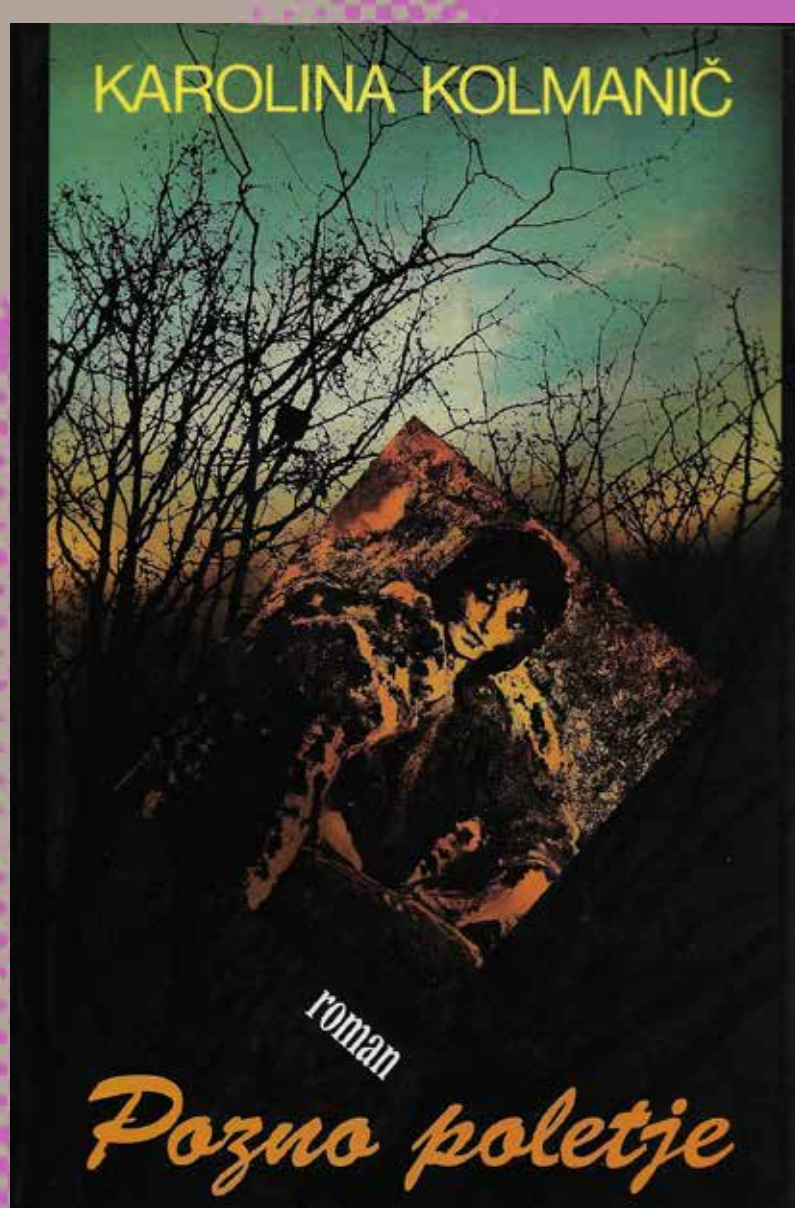
Jutro je sveže, svetlo in jasno. Sonce se je zdavnaj dvignilo nad griče in obetalo topel dan. Vera se je že pol ure pred osmo odpravila od doma. Pot je bila kratka, a vendar dovolj, da se je v njej naseljeni nemir zasidral še globlje. Skozi velika vhodna vrata je stopala s tesnim občutkom kakor pred diplomom. Razmišljala je, ali naj počaka ravnatelja ali naj kar sama vstopi. Nenadoma zasliši za seboj korake. Urejena šenska srednjih let jo spodbudno nagovori:

»Le korajžno, mlada kolegica!«

Verin obraz se je prelil z rožnatim odtenkom in led se je začel tajati. Ta tovarišica jo je pripeljala do vrat, jih široko odprla in dejala dovolj glasno:

»Pripeljala sem vam mlado glasbenico.«

Str. 7

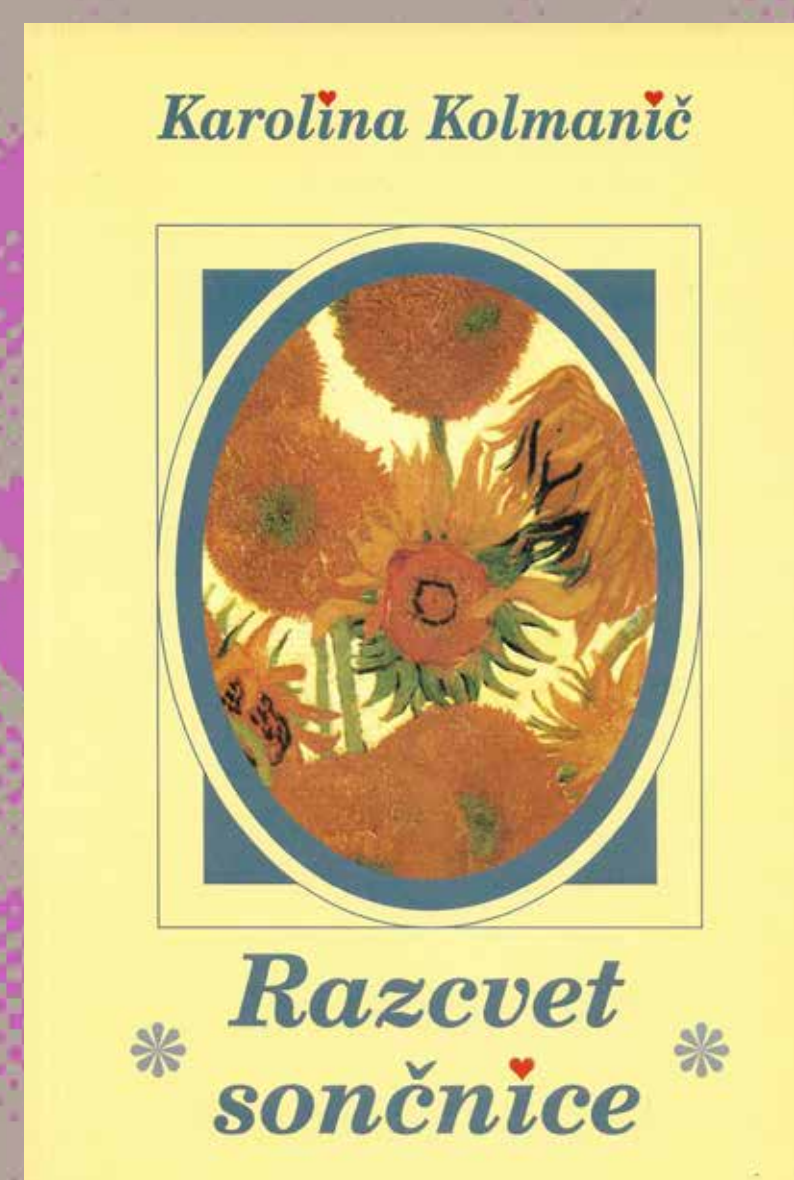

Pozno poletje.

Pomurska založba, 1994

Počitnice so se že nagibale v zadnjo tretjino. Knjige, skripta in zapiski niso ostajali samo v Silvini sobi, temveč tudi v drugih prostorih. Ne da bi hotela domače prepričevati o tem, kako težak je njen študij, a so ji včasih čisto nehote na nepravem mestu zdrknili iz rok in tam obležali. Razen knjig je mrgolelo doma toliko drobnih reči, ki so Silvo zanimalo in jih je rada postorila. Svojih popočitniških obveznosti ni več tajila. Domači niso imeli razloga, da ji ne bi verjeli, saj je pač hodila v visoke šole.

Str. 99

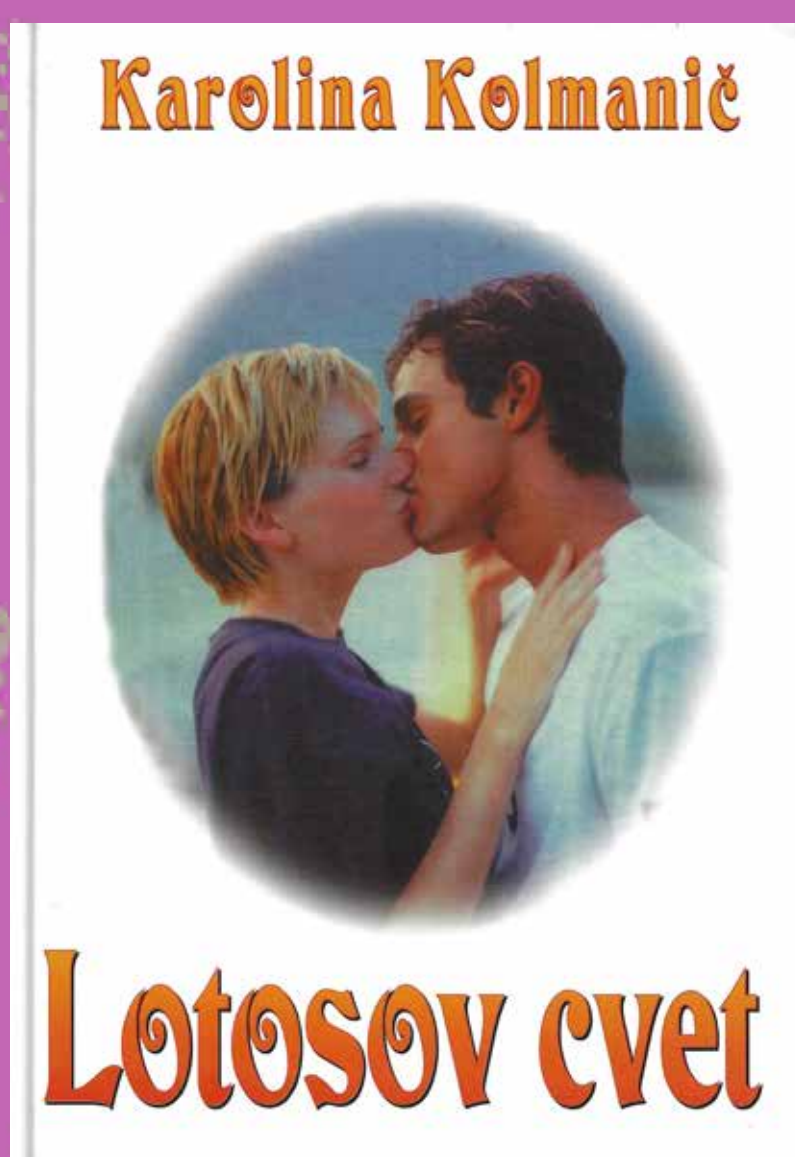

Razcvet sončnice.

P. Amalietti, 1997

Ves september se je nadaljevalo poletno vreme. Temperatura je zares proti večeru zdrknila vidno niže in jutra so s hladno roso osvežila zemljo; in te rosne kapljice so obvisle na mrežastem pajčolanu kot drobni biseri. V takih jutrih je babica s kolesom spremljala svojega vnuka v šolo. Previdno sta kolesarila drug ob drugem, saj ga je babica ščitila pred avtomobili in se umikala za njim, kadar se ji je zdelo, da zasedata skoraj polovico ceste.

Str. 109 - 110

Lotosov cvet.

Karantanija, 1999

Šola, prek nje se lahko doseže določen cilj, je zahtevna. Romina si pomaga z matematičnimi inštrukcijami, Nika pa težita fizika in kemija, zato si tudi on išče občasno pomoč. Plačilo zanj ni ovira, kajti oče, tam nekje na samotni ploščadi visokega severa, je za svoje delo izredno dobro nagrajen. Romina mu včasih potoži, da v šoli ni dovolj zbrana.

Str. 48

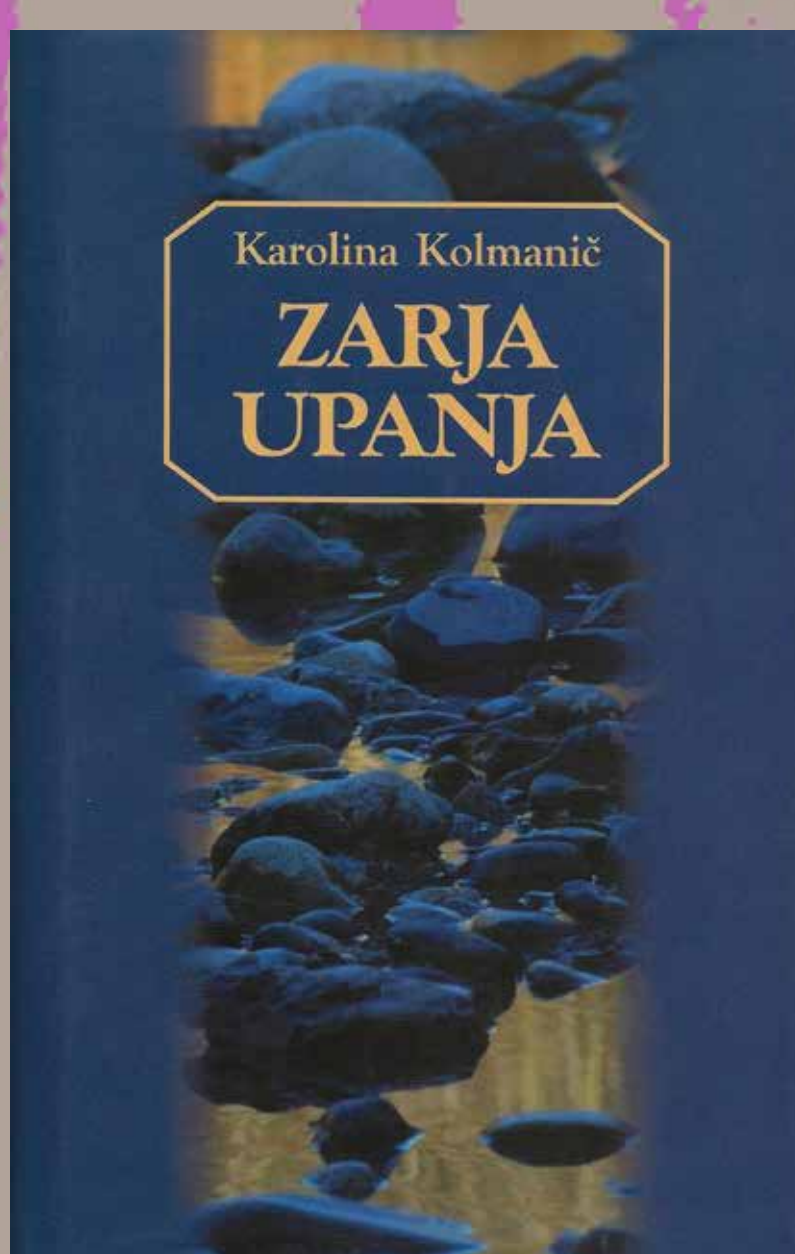

Ni sonca brez senc.

Naša žena, 2000

Končno matura! Po vseh naprezanjih, da izdelajo razred, po klavzurnih pisnih nalogah so končno izvedeli, kdo lahko gre k ustnemu delu. Sledilo je učenje, ki se sicer zadnje čase niti ni prekinilo. Resnica, nikoli do konca izpeta, je postala že himna: »Za maturo, za maturo tu zdaj mi se gulimo, tam med poljem in bregovi pa se drugi ljubijo.« ali: »za zeleno mizo tam bomo se kesali.« Da so se odločili sami, o tem niso razmišljali. Krivi so pač profesorji, sitni pri vprašanjih, obupni, staromodni in podobno. No, tu in tam se je že našel kak svetel vzor, na primer profesor Šilih, ki je razumel mlade in se pogumno postavil tudi za Bredo, tisto navihano s političnimi šalami, da ni v zadnjem letniku sfrčala s šole.

Str. 142

Zarja upanja.

Pomurska založba, 2003

Šolsko leto se znova začne. Rahela si od teh prvih šolskih dni obeta nekaj, nekaj nedoločnega. Vendar ji že prva konferenca, ko razdeljujejo šolsko delo, prinese razočaranje.

»Rahela, letos boste poučevali še štiri ure zemljepisa.«

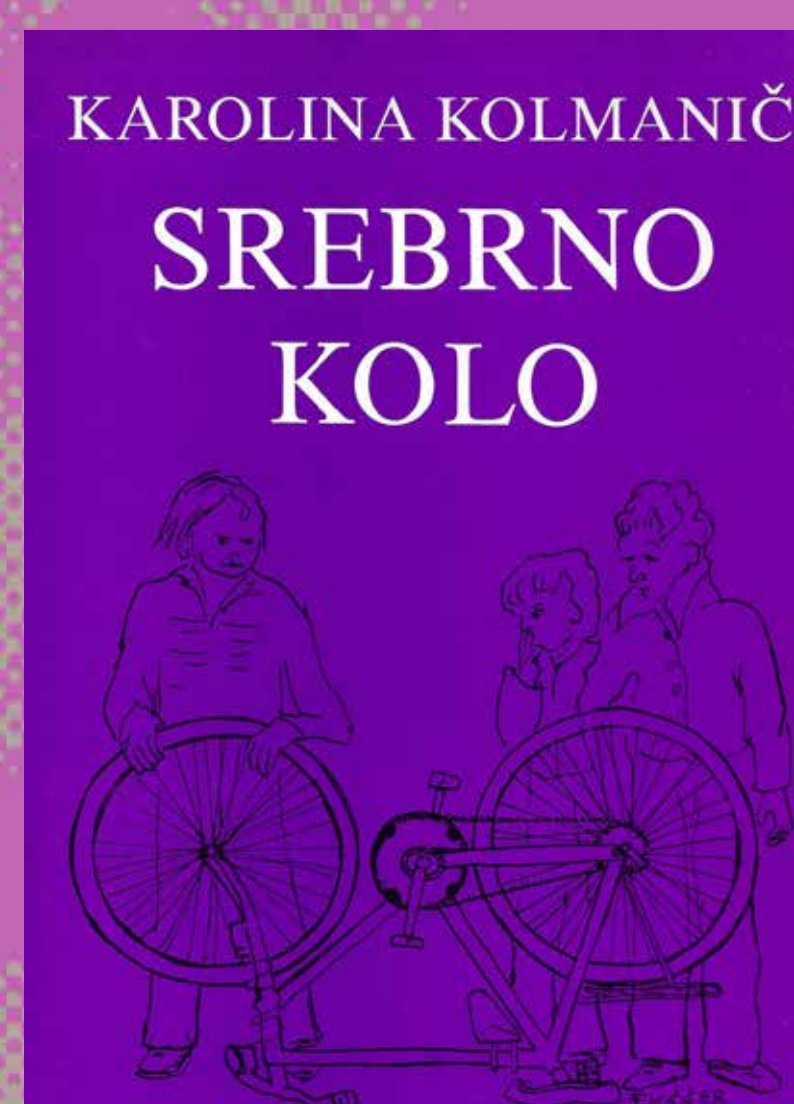
Zemljepis? V katerih razredih pa?»

Preleti vse svoje znanje zemljepisa in se ustavi ob občem, ki ga nikoli ni znala gladko.

Ravnatelj pojasnjuje, opravičuje svojo odločitev, vendar se Rahela ne zmeni več zanj, dokler končno ne sliši pripombe z druge strani mize:

»Kaj se boš bala? Bo že kako, saj se moramo vedno učiti.«

Str. 140

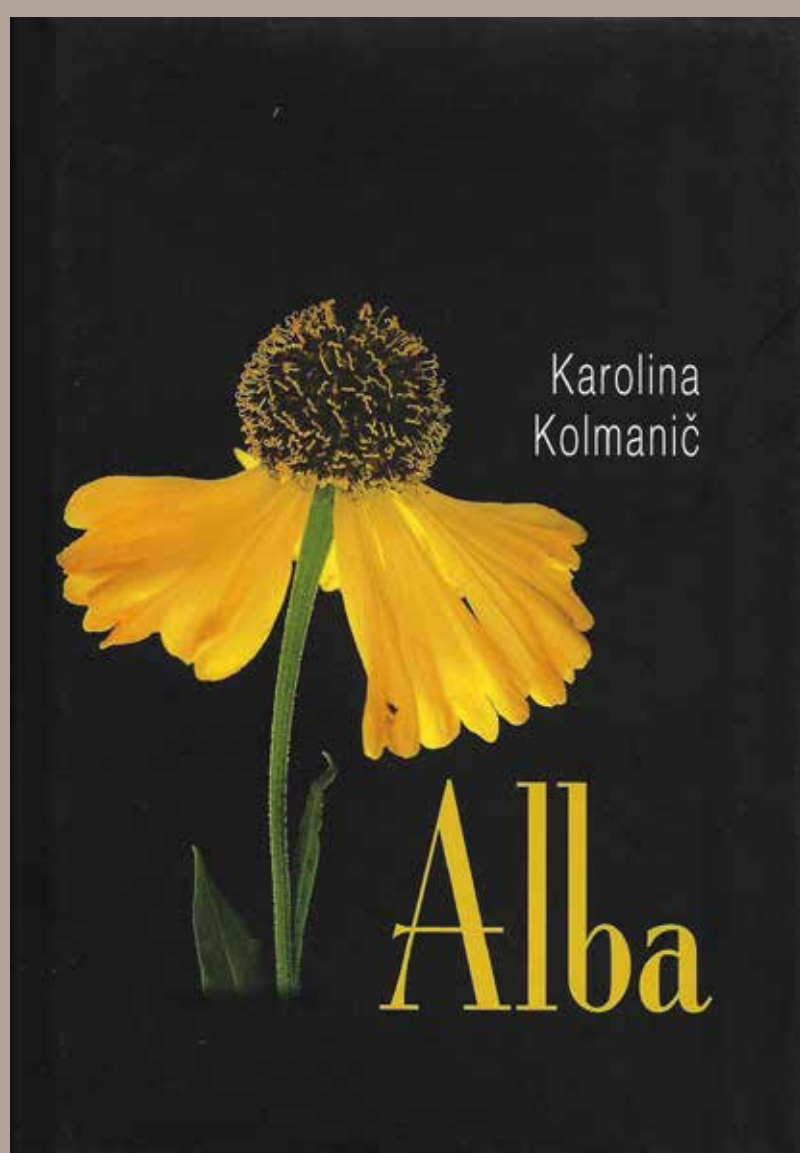
Srebrno kolo.

Peter Amalietti, 2003

Tovarišica je stopila v razred. Z dolgimi in odločnimi koraki je šla naravnost do katedra. Odložila je knjige, si naravnala očala in zapisala manjkajoče učence. Potem se z očmi malce sprehaja po razredu. Spoznavanje narave je prijeten predmet, ki pritegne tudi najmanj navdušene učence. Po krajšem ponavljanju si nadrobneje ogleda Tončka in reče:

»Tonček, kaj veš o slonu?«

Str. 21

Alba.

Pomurska založba, 2005

Pozna jesen se že spogleduje z zimo. Tina je po daljšem premoru obiskala domače. Vodilni motiv je bila Alba. Stana je med vrsticami nakazala, da nastajajo težave, v šoli in doma. Na prvem sobotnem srečanju je bila prizanesljiva, o šoli je govorila le po ovinkih. Tina si je prihranila čas, da se bo sama srečala z razrednikom. Še prej se je nameravala pogovoriti z domačimi, da ne bi v šoli pričakovala premalo ali preveč.

Str. 100

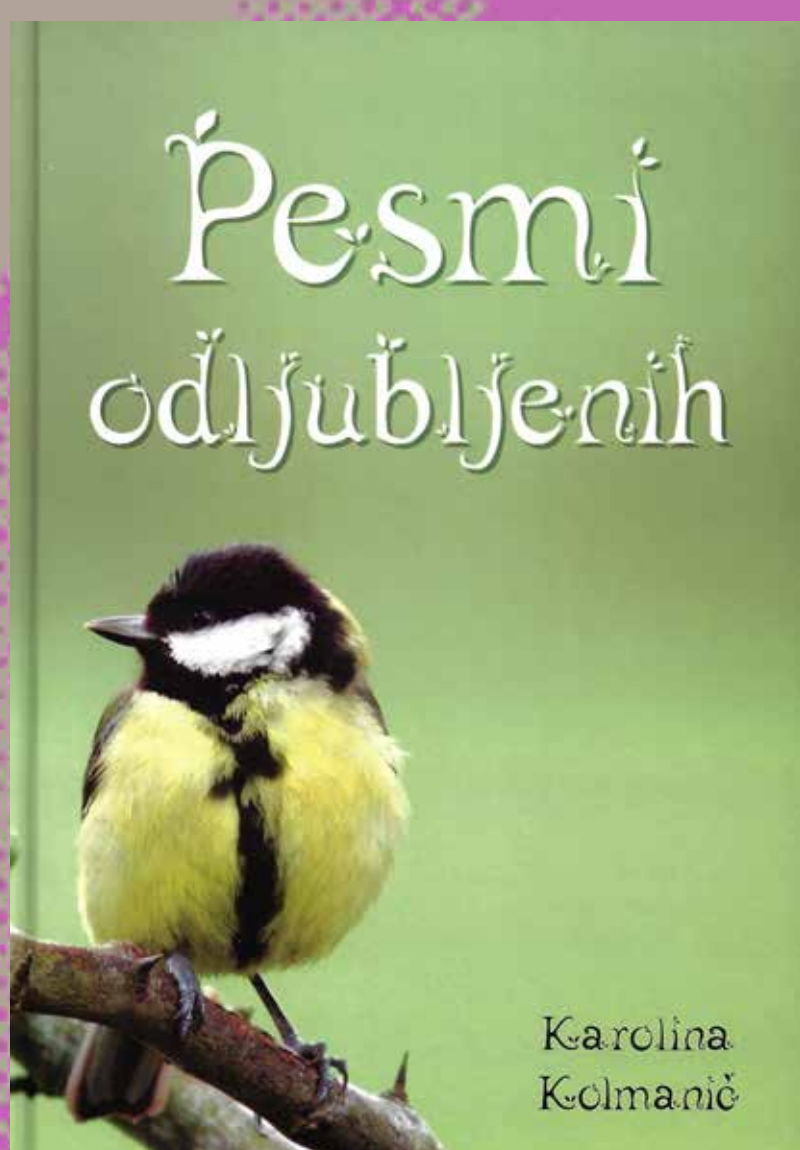

Čakam te, Dolores.

Karantanija, 2005

Navaden šolski dan; dolgočasen, kot so vsi ali skoraj vsi na začetku šolskega leta. Že res, da spoznavanje med novimi sošolci ni ravno težavno. Le kaj, ko je fantov malo, za zdravstveno nego so rojena dekleta. In teh tu res ne manjka. Nekaj jih prihaja iz mestnih šol, večina se vozi z dežele.

Str. 62

Pesmi odljubljenih.

Karantanija, 2007

Lara je začetek leta zastavila dobro. Kar navdušeno pripoveduje o novem razredniku, ki poučuje še njene priljubljene predmete. Obraz ji kar žari, ko pravi, kako čeden je in vedno harmonično oblečen; celo okravatan. Tak eleganten gospodič je lahko tudi tarča posmehovanja, zlasti med svojimi dijaki ali celo kolegi. Dekleta se rada urejajo za njegove ure, no biti opažena od takega narcisoidnega gospodiča je imenitno in tudi koristno.

Str. 150

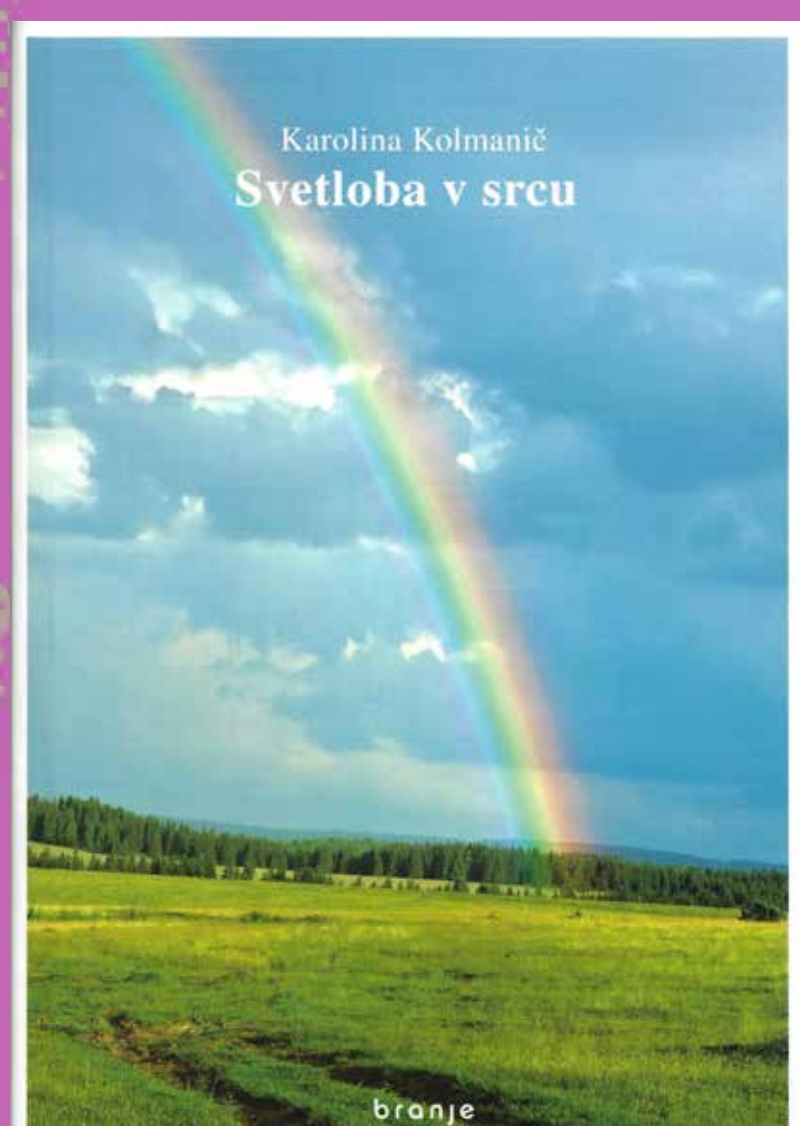

Nila.

Karantanija, 2010

Že utečena pot v šolo. Ob ponedeljkih zgodnja razredna ura. Pogled na kazalce sicer malo zmede, zato je treba pospešiti korake. Živahna cesta ... Pred njo in za njo se mudi mnogim dijakom. Nila hodi sama s svojimi dvomi: stopiti med sošolce, ne imenovati, vendar opomniti, da razdejanje na igrišču s posredovanjem policije škoduje ugledu šole in udari po žepih starše. Z razredno skupnostjo in razrednikom je tekel prejšnji pogovor uspešno, razumljenost pri zadnji tekmi je presegla korektno in dopustne meje. Naslednje, maturantsko leto, si gotovo ne bo več nalagala nepotrebne živčne vojne. Ker ji to svetuje celo njen brat, ki je sicer že od prve gimnazije v paralelki, ve še mnogo več iz ozadja, kar se o njej napleta, molči pač, da je ne bi še bolj prizadel.

Str. 29

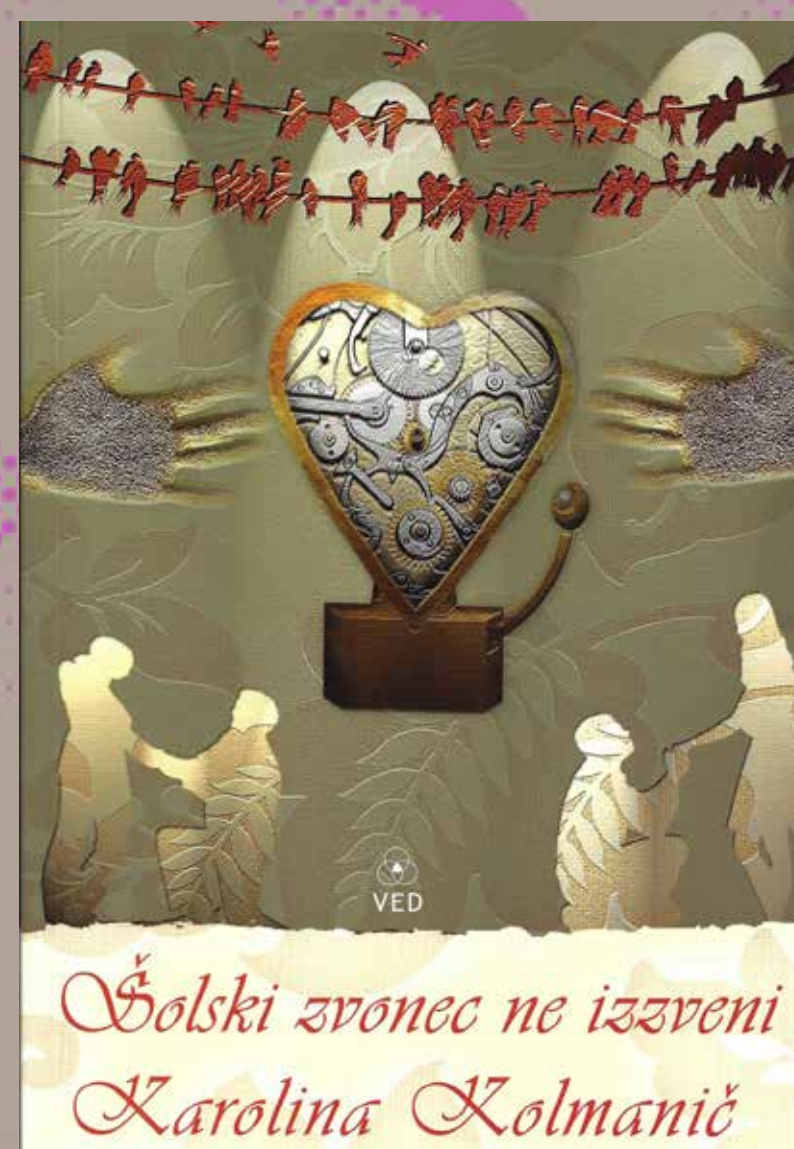

Svetloba v srcu.

Pivec, 2011

Sobotni dopoldan. Novaki gredo nakupovati. Hura! Končane počitnice! Zopet v šolo! Tarik si je naštel enajst, Niveska pa trinajst pomladi. Na vasi domujejo, na griču v beli hiši z mnogimi stolpiči, in so posebnejši. S Tarikovim imenom ni težav, je pač Tariček, Nives pa je nesklonljivo ime, je opozorila učiteljica. No, ampak zdaj so še počitnice in razdalja med šolo in učenci je ugodna, kaj jih briga učiteljica.

Str. 93

Šolski zvonec ne izzveni.

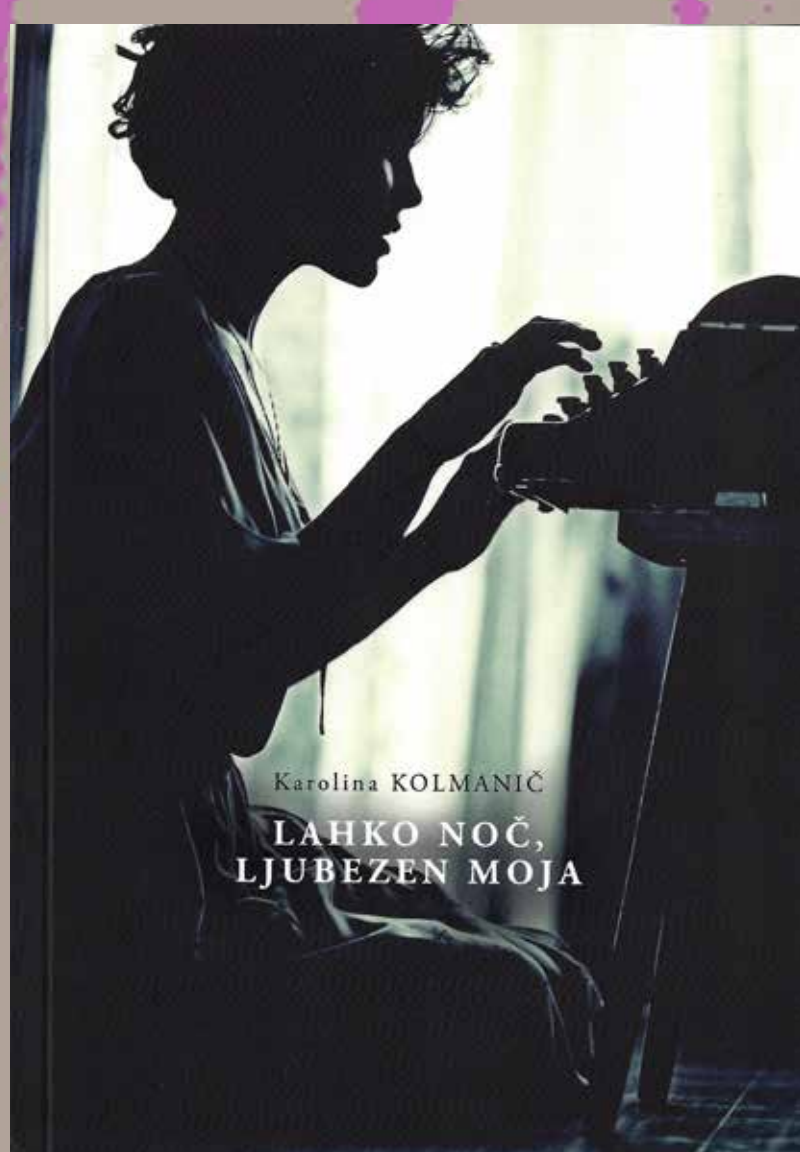
VED, 2014

Življenje v šoli je ujelo neustaljeni red in svoje ustrezne tirnice. Tina, razredničarka, včasih zaide na načrt za izlet. To vliva nov polet in dijaki skušajo njeno pripoved razvleči, misleč, da se jo da speljati na led. Mirno jim pove:

»Počakajmo, načrtovali bomo čez pol leta, ko pridejo naši veliki dnevi. Zdad pa k angleščini, španščini, omejena le na nekaj besed, pride v maju na vrsto, ko bo Mallorca že blizu.

Maturanti, ki resno sede v razredu, le bežno ponovijo kakšno grško besedo, da bi urnili spomin na potovanje izpred dobrega meseca. Lahko je komu presedala nemška slovnica in bi zopet raje pobrskal po mamljivi preteklosti.

Str. 35

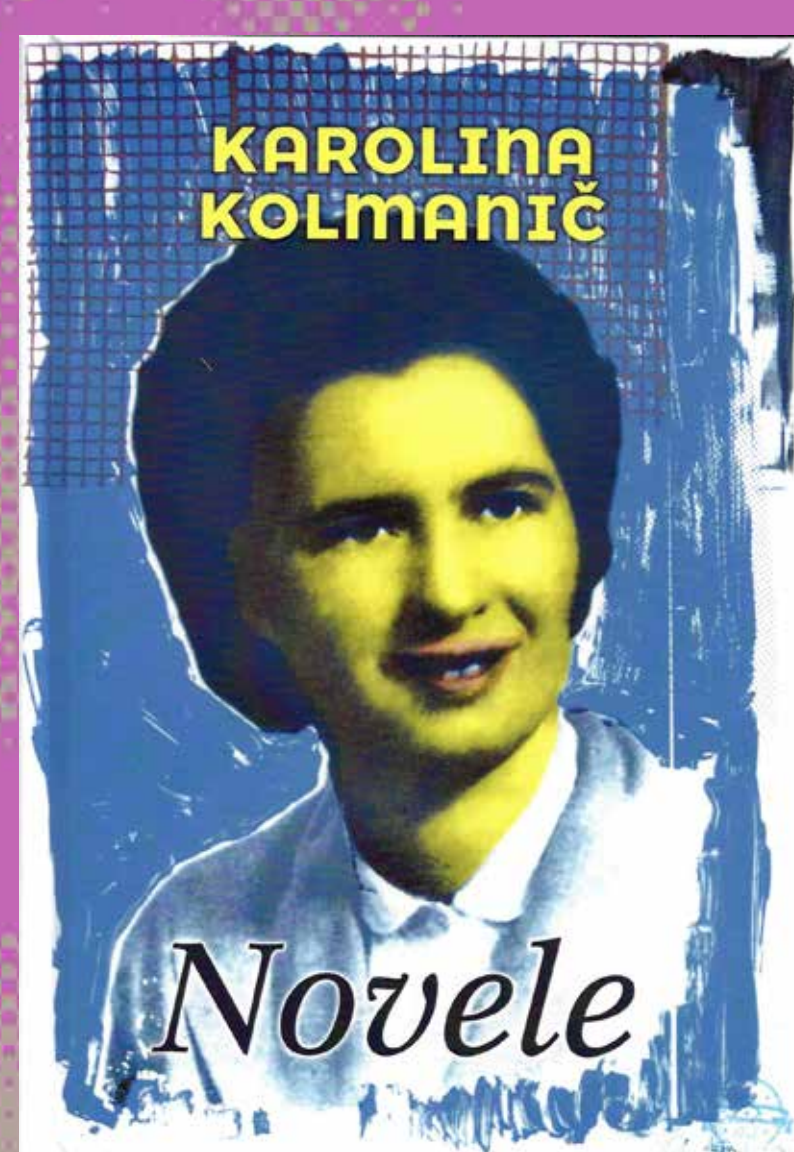
Lahko noč, ljubezen moja.

Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja, 2015

Ravnatelj šole, ki je bil tudi profesor slovenščine, je bil strog in resen človek. Profesor Jože Košar nas je uvajal v pisanje spisov In prav tisti o Prešernu in Juliji se mu je zdel vreden, da ga pred razredom preberem. Ko sem stopila na kateder, še danes vem, mi je od treme skoraj odpovedal glas. Zbrala sem se mukoma. Razreda nisem osupnila. Ostalo mi je nepozabno in spodbudno profesorjevo priznanje:

»Moraš še veliko brati in nekoč boš znala tudi kaj lepega napisati. Pomagal ti bom.

Str. 30

Novele.

Kulturni center Maribor, 2019

Možakar pa ni poznal popuščanja. Razvijal je svoje misli dovolj odločno in nato meni natresel vse grehe sodobne šole:

»Poglejte, smrklija prečepi v nekem podaljšanem bivanju skoraj do noči. Glagole pa naj midva študirava z njo doma. Pomeni, da je otrok obremenjen bolj kot odrasel človek. Hudiča, saj še jaz ne zdržim dvanajst ur in napeto delam samo pet na dan ... ali pa še manj. Potem pa danes kontrolka, jutri kontrolka. Za kakšne neme samoupravljalce jih vzgajate? Ali bo v življenju samo pisal, podčrtoval, obkroževal? Kadar bo treba samoupravljati, bo začel in sklenil z dolgim 'eee' in s podobnimi mašili.»

Str. 28 - 29